

- Voorlegger - Inflatie en stijging energieprijzen

t.b.v. vergadering Raad d.d. 18-6-2026

Voorlegger

Aanleiding:	De Nederlandse economie leunt sterk op wereldwijde toeleveringsketens. Verstoringen in deze ketens, bijvoorbeeld door de huidige oorlog in Iran of de eerdere energiecrisis na de Russische invasie van Oekraïne, vertalen zich in oplopende binnenlandse prijzen.
Doel nu:	<ol style="list-style-type: none">1. Kennisnemen van de laatste ontwikkelingen in de doorwerking van de geopolitieke situatie op Nederlandse prijzen.2. Reflecteren op de rol die sociale partners kunnen spelen in een geleidelijke ontwikkeling van het prijspeil <p>Beide gebeurt aan de hand van een presentatie van Tjerk Kroes (DNB) en de achtergrondnotitie meegestuurd in de bijlage. Na de presentatie volgt een rondetafelgesprek.</p>
Bespreekpunt:	Welke rol zien sociale partners voor zichzelf in een geleidelijke ontwikkeling van het prijspeil?
Stand van zaken:	Nvt
Tijdsplanning:	Nvt
Auteur:	Tim van der Valk
Bijlage	Achtergrondnotitie DNB

Technische notitie t.b.v. SER Raadsvergadering 18 juni 2026

Energieprijzen, inflatie en loonvorming

De Nederlandsche Bank

Aanleiding: nieuwe energieschok

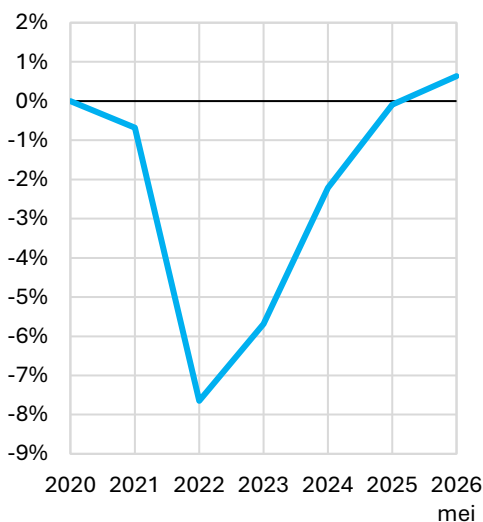
De recente stijging van energie- en grondstofprijzen als gevolg van de oorlog in het Midden-Oosten roept vragen op over de gevolgen voor inflatie en loonontwikkeling. Deze notitie brengt de meest recente inzichten samen over de doorwerking van deze schok op de inflatie.

Waar staat de Nederlandse economie?

Voorafgaand aan de oorlog in het Midden-Oosten bevond de inflatie zich al een tijd op een dalend pad. Dit gold zowel voor Nederland als voor het eurogebied, al lag de inflatie in Nederland de afgelopen twee jaar wel hoger. Ook de loongroei nam al geruime tijd geleidelijk af in Nederland, tegen de achtergrond van een minder krappe arbeidsmarkt en afnemende prijsdruk bij goederen en diensten. Huishoudens hadden toen al het reële loonverlies door de energieprijschok van 2022 goedge maakt (Figuur 1). De stijging van energie- en grondstofprijzen als gevolg van de oorlog in het Midden-Oosten geeft een nieuwe opwaartse impuls aan de inflatie. Deze stijging werkt in eerste instantie door in consumentenprijzen en wordt naar verwachting pas met vertraging zichtbaar in de loonontwikkeling.

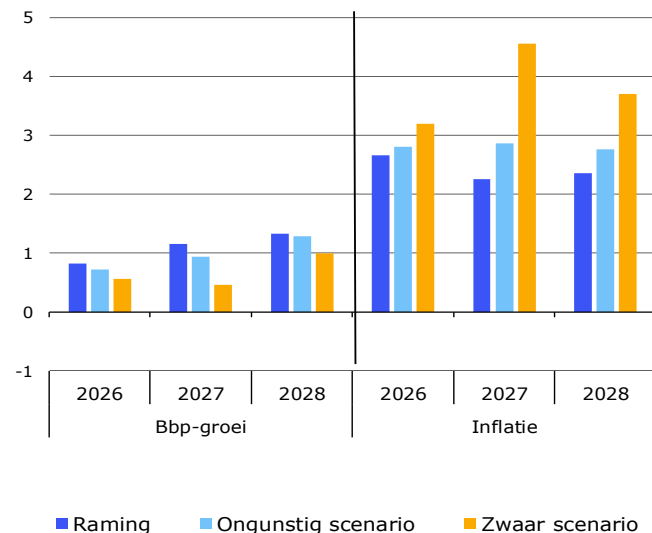
In de DNB Voorjaarsraming wordt de impact van de huidige prijschok verkend aan de hand van verschillende scenario's voor de ontwikkeling van energieprijzen en onzekerheid onder huishoudens en bedrijven (Figuur 2). In het basispad komt de inflatie op 2,7% uit in 2026 gevolgd door 2,3 procent in 2027, waarna zij licht oploopt naar 2,4 procent in 2028. In een ongunstiger scenario met een hogere piek in energieprijzen loopt de inflatie op tot 2,9 procent in 2027 en daalt zij vervolgens naar 2,8% in 2028. In het zwaarste scenario, met langdurig hogere energieprijzen, stijgt de inflatie tot 4,6 procent in 2027 en daalt zij in 2028 naar 3,7 procent.

Figuur 1 Reële loonontwikkeling (t.o.v. 2020).

Bron: CBS en DNB, bewerking DNB. Op basis van CPI en Cao-maandloon (incl. bijzondere beloningen) totale economie.

Figuur 2 Inflatieontwikkeling volgens de DNB Voorjaarsraming en scenario's. Procentuele mutaties jaar op jaar

Bron: eigen berekeningen DNB.

Bron: DNB. Noot: In het ongunstige scenario loopt de olieprijs op tot circa 120 USD per vat Brent in 2026 K3, waarna de prijs geleidelijk afneemt. In het zware scenario piekt de prijs op circa 165 USD in 2026 K3, en blijft deze boven de 120 USD tot eind 2028.

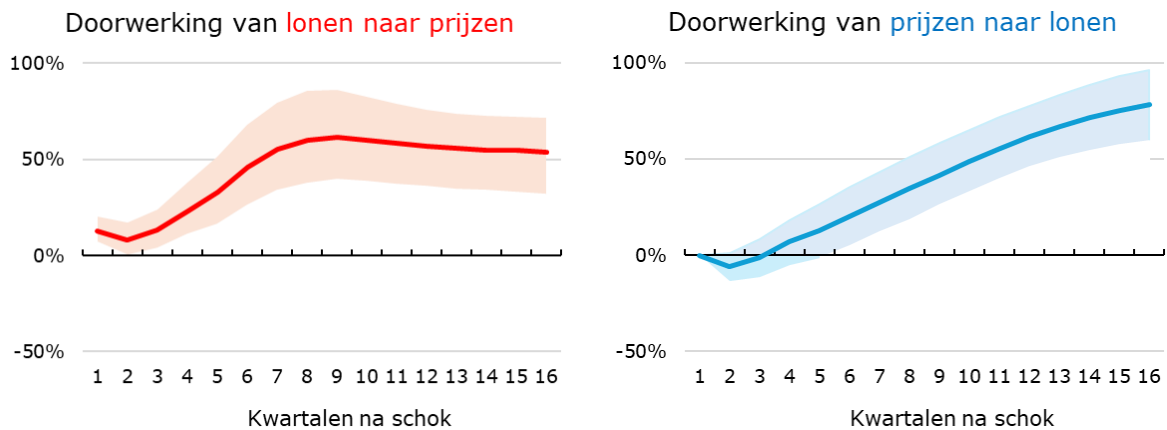
Onvolledige doorwerking tussen prijzen en lonen

Het risico op meer persistente inflatie neemt toe wanneer inflatieverwachtingen oplopen en tweede-ronde effecten optreden. Tweede-ronde effecten ontstaan nadat een eerste prijsschok doorwerkt in prijzen. Bedrijven verhogen hun prijzen opnieuw omdat zij hogere kosten verwachten of al zien. Tegelijkertijd vragen werknemers hogere lonen om hun koopkracht te behouden. Deze wisselwerking tussen lonen en prijzen kan de inflatie verder aanjagen.

Deze wisselwerking zorgt ervoor dat loonstijgingen bijdragen aan hogere prijzen, maar deze doorwerking is beperkt en dooft op termijn uit. Een analyse van historische data voor Nederland (1998-2025) laat zien dat de doorwerking prijzen naar lonen rond de 80% is na vier jaar, maar die van lonen naar prijzen is slechts 50% (Figuur 2). Immers, de productiekosten van bedrijven bestaan niet volledig uit loonkosten. Dat de doorwerking niet volledig is, beperkt het risico op een automatische, zichzelf versterkende loon-prijsspiraal, al kan een sterke doorwerking tussen lonen en prijzen inflatie wel langer hoog houden. Deze historische schattingen geven een indicatie van gemiddelde doorwerking, maar kunnen mogelijk afwijken in een omgeving met hoge inflatie.

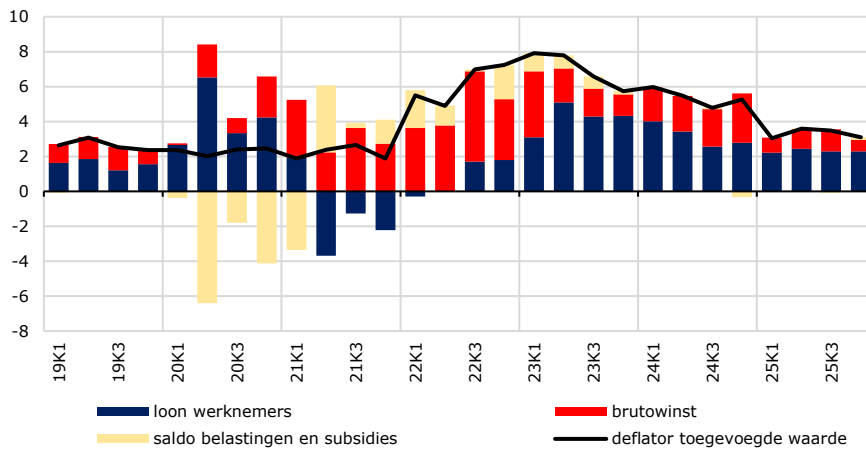
Een blik op de bijdrage van brutowinsten en loonkosten aan de inflatie tijdens de inflatiegolf van 2022 laat zien dat de reactie van prijzen en lonen in golven verloopt. Zoals Figuur 3 laat zien, stegen in de eerste fase van de schok de prijzen en winstmarges sneller, waardoor winsten relatief meer bijdroegen aan de inflatie, terwijl de loonbijdrage pas later opliep. Deze vertraging komt doordat lonen minder frequent worden aangepast in cao's. Bovendien vormen lonen slechts een deel van de kosten, naast andere kosten en de winstmarge die de prijsstelling van bedrijven bepalen.

Figuur 2 Doorwerking van lonen in prijzen (links) en prijzen in lonen (rechts) over tijd (kwartalen)

Bron: [DNB \(2022\)](#) Geüpdatet met data t/m 2025K2.

Figuur 3 Bijdragen van lonen, winsten en belastingen aan de prijsontwikkeling van de toegevoegde waarde

Bron: CBS, bewerking DNB. Noot: De figuur toont de ontwikkeling van de prijs van de toegevoegde waarde (bbp-deflator), uitgesplitst naar bijdragen van lonen, winsten en belastingen minus subsidies.

Vergelijking met 2022: kleinere schok en andere conjunctuur

De huidige situatie verschilt van die in 2022. Allereerst omdat de schok minder groot is dan in 2022. Sinds de oorlog in het Midden-Oosten schommelt de olieprijs rond de 100 dollar per vat, een stijging van circa 40% ten opzichte van vóór de oorlog, terwijl de gasprijs met circa 60% opliep. Ter vergelijking: in 2022 steeg de olieprijs na de Russische inval in Oekraïne met circa 30% tot een piek van ruim 120 dollar per vat, terwijl de gasprijs meer dan verdrievoudigde tot boven 300 euro per megawattuur.

Daarnaast viel in 2022 de externe energieschok samen met sterke binnenlandse vraag, hoge opgebouwde spaartegoeden bij huishoudens en aanbodbeperkingen in de nasleep van de pandemie. Deze omstandigheden vergrootten de ruimte voor bedrijven om hogere kosten door te berekenen in prijzen en hun winstmarges op peil te houden of zelfs te vergroten. Daardoor werkte de prijsschok destijds snel en breed door in consumentenprijzen. Op dit moment is de Nederlandse economie minder verhit dan destijds, wat bedrijven mogelijk minder ruimte geeft om kosten door te berekenen in hun prijzen.

Wanneer slaat een prijsschok om in hardnekkige inflatie?

Hardnekkige inflatie is ongewenst omdat zij koopkracht aantast, onzekerheid vergroot voor huishoudens en bedrijven en de terugkeer naar de inflatiedoelstelling van 2% bemoeilijkt. Een hogere olieprijs of duurdere import kan leiden tot een tijdelijke inflatiepiek (eerste-ronde effect). Inflatie wordt hardnekkig wanneer dit doorwerkt in bredere prijs- en loonvorming en inflatieverwachtingen van bedrijven en huishoudens beginnen te stijgen (tweede-ronde effecten).

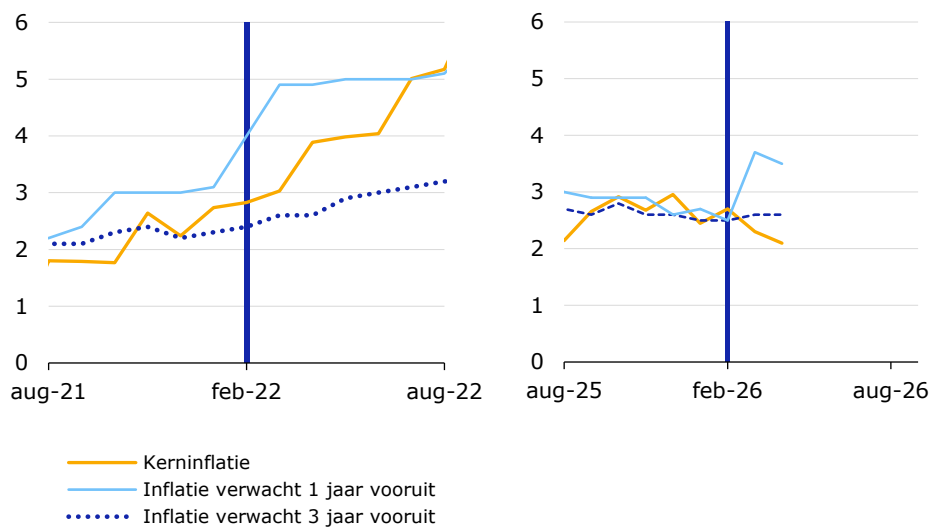
Inflatieverwachtingen zijn daarbij richtinggevend: als huishoudens en bedrijven langdurig hogere inflatie verwachten gaan zij hierop anticiperen in hun prijszetting en loononderhandelingen. Dat leidt vervolgens tot hogere inflatie waardoor zij in hun verwachtingen worden bevestigd en dit proces zich herhaalt. Als indicatie voor de onderliggende prijsdruk kijken we naar de kerninflatie (inflatie zonder sterk volatiele componenten, zoals energieprijzen). In 2022 liepen zowel de Nederlandse kerninflatie als de kortetermijn-inflatieverwachtingen van Nederlandse huishoudens snel op (Figuur 4, links). Bedrijven waren al bezig met het doorberekenen van de hogere kosten in hun prijzen voordat de energieschok plaatsvond. Door de hoge vraag in de economie, mede als gevolg van de opgelopen besparingen tijdens de Covid-lockdowns, was het relatief gemakkelijk voor bedrijven om prijzen te verhogen. Dat vergrootte het risico op tweede-ronde effecten en daarmee op hardnekkiger inflatie.

De situatie is nu anders: de kerninflatie bevindt zich op een dalend pad (Figuur 4, rechts). Veel bedrijven hebben de opgelopen kosten als gevolg van de energieschok van 2022 doorberekend in

hun prijzen. Werknemers hebben hun inkomensverlies van destijds inmiddels hersteld via hogere lonen. Daardoor is de onderliggende prijsdruk momenteel beperkter.

De reactie van inflatieverwachtingen blijft daarbij wel cruciaal. Bij een energieschok zoals die door de oorlog in het Midden-Oosten kunnen kortetermijn-inflatieverwachtingen tijdelijk oplopen, omdat hogere energieprijzen heel zichtbaar zijn voor huishoudens en hun perceptie van hogere inflatie kan versterken. Er bestaat het risico dat verwachtingen van huishoudens en bedrijven sneller reageren en sterker doorwerken, doordat de inflatiepiek van 2022 nog vers in het geheugen ligt. Voor de hardnekkigheid van inflatie is vooral relevant of de inflatieverwachtingen voor de langere termijn stabiel blijven (gestippelde lijn). Zolang huishoudens en bedrijven erop vertrouwen dat inflatie uiteindelijk weer zal dalen beperkt dit het risico op een zichzelf versterkende dynamiek tussen lonen, winsten en prijzen.

Figuur 4 Kerninflatie NL en inflatieverwachtingen NL huishoudens
Procentuele mutatie, jaar-op-jaar, ECB

Bron: ECB, bewerking DNB

Conclusie en implicaties

De oorlog in het Midden-Oosten leidt tot een nieuwe externe prijsschok, vooral via hogere energie- en grondstofprijzen. Deze schok doet zich voor in een andere economische context dan in 2022, met minder binnenlandse prijsopdrijvende omstandigheden. De energieprijsschok is vooralsnog beperkter dan in 2022, maar de impact is afhankelijk van hoe lang de oorlog in het Midden-Oosten voortduurt en zich ontwikkelt.

Een stijging van energie- en importprijzen is een tegenvaller die wordt gevoeld door bedrijven, huishoudens en overheid. Als land worden we hier collectief armer van en dat verlies moeten we dus ook gezamenlijk dragen.

Het risico op hardnekkige inflatie blijft beperkt zolang langetermijnverwachtingen verankerd blijven. Als betrokken partijen het inkomensverlies volledig op de andere partij proberen af te wentelen dan vergroot dat het risico op hardnekkige inflatie.